

تبیین الگوی حکمرانی خوب در مدیریت شهری

(مطالعه موردی: شهر تهران)

سید جواد امینی (مسئول مکاتبات)، استادیار، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی
محمد امیرآبادی، دانشجوی دکتری تخصصی، رشته مدیریت راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

E-mail: sjamini20@gmail.com

چکیده

رشد بی‌رویه شهرنشینی و افزایش جمعیت آن‌ها، افزایش مطالبات شهروندان را در پی داشته و این موضوع به تدریج منجر به کاهش مشروعیت حاکمیت می‌شد، همین کافی بود تا دولت‌مردان در پی یافتن راه‌حلهایی برای این مسئله باشند، از جدیدترین رویکردها برای حل این مسئله می‌توان به استقرار حکمرانی خوب در جلب رضایت عمومی اشاره کرد. تجربه پیاده‌سازی نظام مدیریت شهری در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که موفقیت نظام‌های توسعه‌یافته به شدت تحت تأثیر مدل حکمرانی است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ گردآوری اطلاعات توصیفی - پیمایشی است. در این پژوهش با استفاده از مدل حکمرانی خوب بانک جهانی و مصوبه سیاست‌های تدوین برنامه پنج‌ساله سوم شهرداری تهران از سوی شورای اسلامی شهر تهران به تعریف و تحلیلی جامع از حکمرانی خوب شهری و بررسی نقش این سیاست‌ها در مدیریت شهری پرداخته شد. بر اساس نتایج به دست آمده مشخص گردید که مؤلفه‌های حکمرانی خوب شهری تأثیر مثبت و معناداری بر سیاست‌های مدیریت شهری دارند و در میان سیاست‌های ابلاغی، سیاست‌های کاهش و رفع آلودگی هوا و کاهش ترافیک و توسعه حمل‌ونقل عمومی دارای بیشترین تأثیر و سیاست سلامت اجتماعی و سبک زندگی دارای کمترین تأثیر در حکمرانی خوب شهری است.

واژه‌های کلیدی: مدیریت شهری، حکمرانی، حکمرانی خوب، حکمرانی خوب شهری

۱. مقدمه

الگوهای متعددی ارائه شده است. یکی از این الگوها که مدل غالب در مدیریت شهری محسوب می‌شود، الگوی حکمرانی شهری است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۰:۷۰).

از این رو شهرداری‌ها برای پاسخگویی به نیازهای کنونی جامعه، نیازمند الگوی جدیدی است که بتوان از همه ظرفیت‌های جامعه برای تقویت پاسخگویی و شفافیت، مشارکت و قانونمندی استفاده نماید. این الگوی نوین همان حکمرانی خوب است. امروزه تمایلات زیادی برای درک ماهیت حکمرانی به عنوان ابزار ارتقا مدیریت شهری وجود دارد. الگوی حکمرانی خوب با بازسازی نیروهای اجتماعی در ساختار شبکه‌ای، هماهنگ و منسجم، شهرداری را بر اساس ویژگی‌ها و ماهیتی خاص در کنار جامعه‌ای با بازیگران متفاوت قرار می‌دهد که بر اولویت‌دهی به نقش شهرداری یا جامعه در مسیر توسعه غلبه می‌کند. هرچند می‌توان گفت فرآیندها و روش‌های طراحی شده در تشکیلات کلان و خرد، شهرداری را به عنوان بخش بنیادی و اساسی در الگوی حکمرانی خوب مطرح می‌کند.

بنابراین می‌توان گفت در این پژوهش به دنبال یافتن پاسخ به این سؤالات خواهیم بود:

مفهوم حکمرانی خوب چیست و شاخص‌های آن کدام‌اند؟
الگوی حکمرانی خوب بر مدیریت شهری چگونه تأثیرگذار خواهد بود؟

به این منظور از مدل برگرفته شده از شاخص‌های بیان شده مؤلفه حکمرانی خوب که توسط بانک جهانی اعلام شده است و مصوبه شماره ۲۴۲۳ مورخ ۹۶/۱۲/۰۸ شورای محترم اسلامی شهر تهران تحت عنوان "مصوبه سیاست‌ها، راهبردهای اساسی، اولویت‌ها و مسائل کلیدی، الزامات، ویژگی‌ها و رویکردهای تدوین برنامه پنج‌ساله سوم توسعه شهر تهران و برنامه راهبردی، عملیاتی شهرداری تهران (۱۳۹۸-۱۴۰۲)" مدیریت شهری بهره گرفته شده است.

یکی از ابعاد تحول در جهان امروز، گسترش شهرنشینی و پیچیده‌تر شدن این عرصه از منظر تعاملات و ارتباطات در سطوح فردی، گروهی، تنوعات نهادی، صنفی، آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی فزاینده شهرنشینان و نیز افزایش خواسته‌ها و تعاملات آن‌ها است که این امر قطعاً پیچیده‌تر شدن حکومت را می‌طلبد. جامعه جهانی امروز به این نتیجه رسیده است که مشکل عمده مدیریت شهری کمبود منابع مالی یا تکنولوژی مدرن یا نیروی انسانی ماهر نیست بلکه مشکل اصلی در شیوه اداره این عوامل است. با توجه به اینکه شهرها به عنوان نیروی محرک رشد اقتصادی و نیز کانون کار و فعالیت و موقعیت‌های اجتماعی کشورهای جهان محسوب می‌شوند با مطرح شدن رویکرد "حکمرانی خوب شهری" در مدیریت شهری طی دهه اخیر، اثرگذاری همه ارکان تأثیرگذار شهری بر مدیریت شهر با تمام سازوکارهایی که به سوی تعالی شهر و شهروندان حرکت کنند به طور جدی مورد تأکید قرار گرفته است. از این رو در وضعیت موجود، مدیریت شهری با توجه ویژه به شاخص‌های حکمرانی خوب شهری چون شفافیت، پاسخگویی، مشارکت طلبی، قانون مداری، کارآمدی و اجماع‌گرایی ضروری می‌نماید (کمجان، ۱۳۸۹: ۲۷).

۲. بیان مسئله

جهان امروز با چالش‌هایی مواجه است که ناشی از دگرگونی‌های حاصل از پیشرفت علم و صنعت و طرح نیازهای جدید سازمانی و اجتماعی است. در جهان متحول امروز، دولت‌ها به تنهایی قادر به پاسخگویی به نیازهای جدید نخواهند بود. این مهم نیازمند الگوهای جدیدی است که بتوان از همه ظرفیت‌های جامعه در بخش‌های دولتی، خصوصی و مدنی استفاده نمود تا تولید و ارائه خدمات عمومی را حداکثر ساخت (رفعیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۱). در سیستم مدیریت شهری، نوین برای رفع این مشکلات و چالش‌های در زندگی شهری،

۳. مبانی نظری پژوهش

در این بخش، به مطالعه مفاهیم و تعاریف مدیریت شهری، حکمرانی، حکمرانی خوب و حکمرانی خوب شهری، ابعاد و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آنها پرداخته خواهد شد.

۱-۳ مدیریت شهری

مدیریت شهری به‌عنوان چارچوب سازمانی توسعه شهر به سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و اقداماتی مربوط می‌شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با میزان دسترسی به زیرساخت‌های اساسی زندگی شهری، به‌ویژه مسکن و اشتغال است (یاسوری و همکاران، ۱۳۹۳:۳).

شهرداری و شورای اسلامی شهر دو رکن اصلی مدیریت شهری در ایران می‌باشند. به‌جز این دو که وظیفه اصلی و قانونی آنها سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تمثیت امور شهر است، نهادهای دیگر وجود دارند که در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی عمل نموده و وظایف و عملکرد آنها در ارتباط با شهر و مدیریت شهری است و لزوماً به‌هنگام تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی برای شهر و حتی اجرای طرح‌ها و برنامه‌ها باید به برنامه‌ها، طرح‌ها و حوزه عملکرد این نهادها توجه داشت (فیروز بخت و همکاران، ۱۳۹۰:۵۰).

۲-۳ حکمرانی

حکمرانی اغلب با نگاهی جدید، به محدود کردن قدرت سنتی سلسله مراتبی (بالا - پایین) و تغییر مسیر آن به سوی تصمیم‌های جمعی می‌پردازد. پژوهشگران این حوزه معتقدند ناکارآمدی دولت‌ها در انجام یک‌تازانه امور، موجب خلق این مفهوم شده؛ بنابراین با تفکیک حوزه‌های مختلف دولت و تمایز میان بخش خصوصی و دولتی و تمایز میان دولت و جامعه مدنی، سعی در تغییر ساختار سنتی قدرت و وزن دهی بیشتر به نهادهای موازی دولت در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها دارند؛ از این رو قدرت مؤثر و مشروع، قدرتی است که از طریق مشارکت و منازعه نهادها و نیروهای متنوع

در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و جهانی به دست می‌آید

(یزدانی زازرانی، ۱۳۹۱: ۱۱۱).

۳-۲-۱ حکمرانی خوب

حکمرانی خوب؛ مفهوم جدیدی است که از پیوند میان سیاست و اداره کردن جامعه به وجود آمده است و هدف آن؛ افزایش کارآمدی یک نظام سیاسی و اقتصادی برای اداره جامعه است؛ به‌طوری‌که شواهدی از توسعه پایدار را در کشور نمایان سازد (دانایی فر و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۷). تحقق حکمرانی خوب مستلزم همکاری و مشارکت، بین سه رکن اصلی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی است (Doorbos, 2003: 2). این مشارکت سبب می‌شود که از فضای عمومی، به شکل صحیح‌تر و بهینه‌تری بهره‌برداری شود. وجود ارتباط صحیح بین سه رکن یادشده، زمینه را برای تحقق حکمرانی خوب در ابعاد گوناگون میسر می‌سازد (Kaufmann, 2007: 2). در حکمرانی خوب، بر شفافیت، پاسخ‌گویی، عدالت و ارتقای سطح برابری و مساوات افراد در برابر قانون تأکید می‌شود (World bank). همچنین لیون؛ حکمرانی خوب را؛ مدیریت اثربخش منبع اقتصادی و اجتماعی یک کشور می‌داند. به‌گونه‌ای که چنین مدیریتی شفاف؛ پاسخگو؛ عدالت‌جو و باز باشد. در حکمرانی خوب شراکت بین سه رکن اصلی دولت؛ جامعه مدنی و بخش خصوصی در انجام فعالیت‌ها وجود دارد که گاهی فراتر از مشارکت است (آقا نسب و همکاران، ۱۳۹۴: ۴).

در مورد حکمرانی خوب، تعاریف گوناگونی ارائه شده است که روح کلی حاکم بر آنها، چندان تفاوتی ندارد، گرچه در مواردی نیز با یکدیگر اختلاف دارند. با توجه به مفاهیم و مباحث و ادبیات طرح‌شده درباره حکمرانی خوب، هرکدام از نهادهای بین‌المللی به‌نوبه خود مؤلفه‌هایی برای حکمرانی خوب در نظر گرفته‌اند. بانک جهانی در قسمتی از فعالیت‌های خود مهم‌ترین ابعاد حکمرانی خوب را به شرح زیر تعریف نمود: قانونمندی، پاسخگویی، مشارکت، شفافیت، برابری طلبی و فراگیر بودن (عدالت)، کارایی، اجماع‌پذیری، مسئولیت‌پذیری، انعطاف‌پذیری. حاکمیت قانون؛ لازمه حکمرانی خوب وجود چارچوب‌های قانونی مناسب و عادلانه است که بی‌طرفانه اعمال شوند و حامی تمام‌کمال حقوق بشر و شهروندان باشند (Mobius, 2012: 4).

رسمی را در بر می‌گیرد و یک جزء ضروری برای دستیابی به رشد و توسعه منصفانه و پایدار است و به‌صورت تفکیک‌ناپذیری به رفاه شهروندی پیوند خورده است (UN-Habitat, 2004). همچنین برنامه اسکان بشر سازمان ملل حکمرانی خوب شهری را استفاده از راهبردهای نوین برای مدیریت مطلوب شهری از طریق همکاری و تعامل دوسویه بین نهادهای مدیریت شهری با شهروندان، نهادهای مدنی و سازمان بخش خصوصی می‌داند (UN-Habitat, 2006).

۴. ادبیات پژوهش

با توجه به مطالعات صورت گرفته پژوهشی که به ارتباط حکمرانی خوب و شاخص‌های توسعه شهری پرداخته باشد صورت نپذیرفته و تمامی تحقیقات بررسی حکمرانی خوب را بر انواع توسعه اعم از سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد مطالعه قرار داده‌اند آنچه در ذیل می‌آید شرح مختصر مطالعات صورت گرفته است:

به‌عنوان نمونه می‌توان به مطالعات سلکاک آکای (۲۰۰۶) در خصوص فساد و شاخص توسعه انسانی، رودرا و سانیا (۲۰۱۱) حکمرانی خوب و توسعه انسانی در ایالت‌های هندوستان، پورعزت و همکاران (۱۳۹۱) ویژگی‌های خط‌مشی-گذاری عمومی برای اداره شهرها، سامانه و همکاران (۱۳۹۴) سنجش حکمرانی خوب شهری برای شهرهای جهانی، پیلهوری (۱۳۹۴) الگوی ارزیابی حکمرانی خوب شهری، آدینه وند و همکاران (۱۳۹۵) اولویت‌بندی مؤلفه‌های حکمرانی در ایران، امانپور و لطیفی (۱۳۹۵) اثرات حکمرانی خوب در منطقه ۱۵ شهرداری و دادخواه و همکاران (۱۳۹۷) نقش حکمرانی خوب و اقتصاد مقاومتی در توسعه شهری اشاره نمود.

پاسخگویی: این مؤلفه از جمله شاخص‌های بسیار مطلوب دموکراسی و حکمرانی خوب در تمامی سطوح است، به‌طورکلی هر بخشی از جامعه می‌بایست به کسانی که از نتایج تصمیمات آن تأثیر می‌پذیرند پاسخگو باشد (سردارنیا، ۱۳۹۱: ۱۶۷).

مشارکت: این اصطلاح به معنای حضور همه مردم در تصمیم‌گیری‌های مختلف است که هم به‌صورت مستقیم و هم به‌صورت غیرمستقیم از طریق نمایندگان و نهادهای واسطه‌ای قانونی و مشروع تحقق می‌یابد (UN-Habitat, 2002).

شفافیت: شفافیت نقطه مقابل پنهان‌کاری در تصمیم‌گیری است. این معیار بر گردش آزاد اطلاعات و سهولت دسترسی به آن و آگاهی مستمر شهروندان از روندهای موجود استوار است (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۵۴). برابری طلبی: منظور از مفهوم برابری به معنای برخورد برابر با افراد برابر از نظر استحقاق و رفع تبعیض مدنظر است (انصاری سامانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۸).

کارایی: فرآیندها و مؤسسات موجود با استفاده بهینه از منابعی که در اختیار دارند نتایجی را به بار آورند که نیازهای اجتماع را پاسخ گویند (Singh, 2014: 45).

اجماع‌پذیری: منافع و سلبات مختلف در جامعه به سمت اجماعی گسترده که بهترین و بیشترین منفعت را برای تمام اجتماع در پی دارد هدایت کند (Graham, Amos, Plumpré, 2011: 3).

مسئولیت‌پذیری: مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیانگر احساس و عملی است که افراد در چارچوب موقعیت و نقش‌های خود به‌طور آگاهانه و آزادانه نسبت به امور گوناگون اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره از خود بروز می‌دهند (طالبی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۰۸).

انعطاف‌پذیری: عبارت است از توان اعمال اقدامات جدید و متناسب با تلاطم محیط و جایگزین کردن آنها در برنامه‌ریزی راهبردی سازمان (حاجی پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۱).

۳-۲-۲ حکمرانی خوب شهری

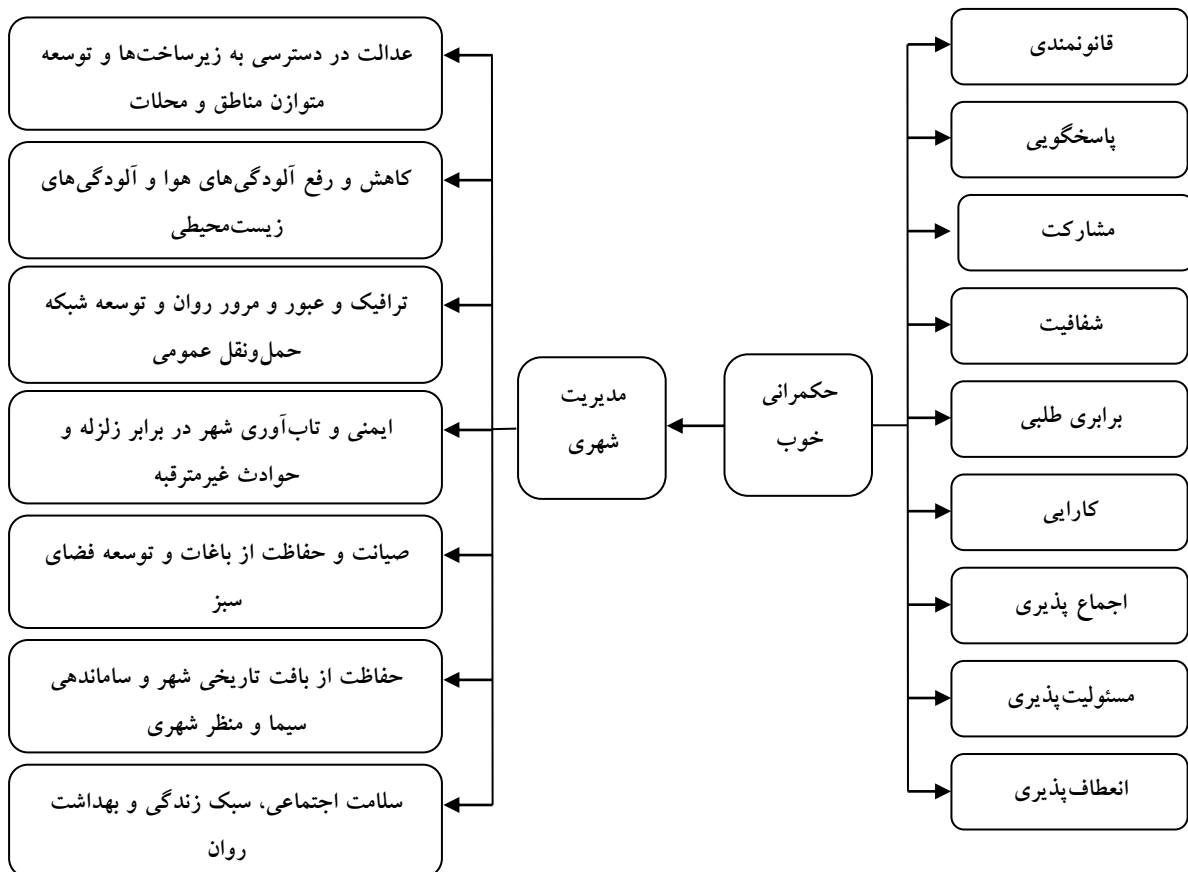
حکمرانی خوب شهری به‌عنوان یک مفهوم استراتژیک، شایستگی و بازدهی اداری، شفافیت، انصاف، مشارکت مدنی، مبارزه با فساد، پاسخگویی و ارتقاء مسئولیت‌پذیری مقامات

تبیین الگوی حکمرانی خوب در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر تهران)

۵. مدل پژوهش

شهری (مصوبه شورای اسلامی شهر تهران) به‌عنوان متغیرهای وابسته (Y) و شاخص‌های حکمرانی خوب به‌عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته می‌شود.

در این پژوهش، جهت بررسی اثر شاخص‌های حکمرانی خوب بر مدیریت شهری از الگویی استفاده شده است که در آن سیاست‌های برنامه پنج‌ساله سوم شهرداری تهران در مدیریت

شکل ۱. مدل پژوهش (منبع: برگرفته از شاخص‌های بانک جهانی برای حکمرانی خوب و سیاست‌های مصوب شورای اسلامی شهر تهران)

۶. فرضیات پژوهش

۱-۶ فرضیه اصلی

الگوی حکمرانی خوب بر مدیریت شهری تأثیرگذار خواهد بود.

۲-۶ فرضیات فرعی

الگوی حکمرانی خوب بر توسعه متوازن مناطق و محلات شهری تأثیرگذار خواهد بود.

الگوی حکمرانی خوب بر کاهش و رفع آلودگی هوا و آلودگی‌های زیست‌محیطی تأثیرگذار خواهد بود.

فصلنامه مهندسی ترافیک / سال بیست و یکم / شماره ۸۴ / بهار ۱۴۰۰

الگوی حکمرانی خوب بر ترافیک، عبور و مرور روان و توسعه شبکه حمل‌ونقل عمومی شهری تأثیرگذار خواهد بود.

الگوی حکمرانی خوب بر ایمنی، تاب‌آوری شهر در برابر زمین‌لرزه و حوادث غیرمترقبه شهری تأثیرگذار خواهد بود.

الگوی حکمرانی خوب بر صیانت و حفاظت از باغات و توسعه فضای سبز شهری تأثیرگذار خواهد بود.

الگوی حکمرانی خوب بر حفاظت از بافت تاریخی شهر و ساماندهی سیما و منظر شهری تأثیرگذار خواهد بود.

الگوی حکمرانی خوب بر سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان شهری تأثیرگذار خواهد بود.

۷. روش پژوهش

موردبررسی قرار دهند. برای بررسی پایایی پرسشنامه نیز از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. نتایج نشان می‌دهد که مقدار آلفا برای هر یک از سازه‌ها بیشتر ۰,۷ بوده است که بیانگر این است که تمام گویه‌های انتخابی برای اندازه‌گیری سازه مورد مطالعه از پایایی لازم برخوردارند و اعتبار ابزارها را می‌توان قابل قبول دانست. تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزار SPSS و در سه مرحله انجام پذیرفت، این سه مرحله عبارت‌اند از: ۱) شناخت داده‌ها و آماده‌سازی آن‌ها برای تحلیل ۲) انجام تست‌های روایی و پایایی معیارها (۳) و سپس تحلیل مدل مفهومی ارائه‌شده و آزمون فرضیه‌های مطرح‌شده

۸. تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها حاکی از آن است که به لحاظ جنسیت ۳۸ درصد از پاسخگویان زن و ۶۲ درصد مرد بوده‌اند. به لحاظ مدرک تحصیلی ۳۲ درصد کارشناسی، ۵۰ درصد کارشناسی ارشد و ۱۸ درصد دکتری بوده‌اند. به لحاظ سابقه خدمت ۷ درصد زیر ۵ سال، ۲۴ درصد بین ۵-۹ سال، ۳۰ درصد بین ۱۰-۱۴ سال، ۱۹ درصد بین ۱۵-۱۹ سال و ۲۰ درصد بالای ۲۰ سال سابقه داشته‌اند.

در این پژوهش، با هدفی کاربردی، تلاش شده است تا با شناسایی ابعاد حکمرانی خوب، تأثیر آن بر سیاست‌های توسعه‌ای شهر تهران در قالب یک مدل، ارائه و موردسنجش قرار گیرد. گردآوری داده‌ها با روش تحقیق توصیفی-پیمایشی انجام شده است. بدین ترتیب به منظور ارزیابی تأثیر حکمرانی خوب بر مدیریت شهری، ۱۲۰ پرسشنامه در سطح مدیران شهرداری تهران بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی توزیع گردید که نهایتاً ۱۱۰ پرسشنامه جمع‌آوری شد. به منظور تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی بهره گرفته شد. در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته که بر مبنای مؤلفه‌های حکمرانی خوب بیان‌شده در بانک جهانی استخراج گردیده و دارای ۶۳ گویه بوده (یک گویه برای هر شاخص بانک جهانی و سیاست‌های شورای اسلامی شهر تهران)، استفاده شده است. به منظور سنجش روایی پرسشنامه از روایی صوری بهره گرفته شد است، به این صورت که پرسشنامه‌ها قبل از توزیع برای ۲۰ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان در حوزه مورد مطالعه ارسال و از آن‌ها خواسته شد هر یک از سؤالات پرسشنامه را بر اساس معیارهایی از قبیل گویایی، کامل بودن و ارتباط با موضوع

جدول ۱. ارزیابی اهمیت سیاست‌های شورای شهر در مدیریت شهری از دیدگاه مدیران شهری

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
کاهش و رفع آلودگی هوا	۱,۸۳	۴,۶۷	۳,۰۶	۰,۵۵
ترافیک، عبور و مرور روان	۱,۵۶	۵	۳,۰۴	۰,۶۶
عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها	۱,۴۴	۴,۹۲	۲,۸۴	۰,۵۳
ایمنی شهر در برابر زمین‌لرزه و حوادث غیرمترقبه	۱,۱۷	۴,۸۳	۲,۶۴	۰,۶۴
صیانت و حفاظت از باغات و توسعه فضای سبز	۱	۴,۷۸	۲,۶۸	۰,۶۱
حفاظت از بافت تاریخی شهر	۱	۴,۵۰	۲,۴۱	۰,۷۴
سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان	۱,۰۰	۴,۴۸	۲,۴۰	۰,۷۸
کل	۱,۷۴	۴,۵۹	۲,۷۱۹	۰,۴۹۶

اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان با میانگین ۲,۳۱ و انحراف معیار ۰,۷۳ پایین‌ترین اولویت را دارا است. فصلنامه مهندسی ترافیک / سال بیست و یکم / شماره ۸۴ / بهار ۱۴۰۰

در بین سیاست‌های مدیریت شهری، کاهش و رفع آلودگی هوا با میانگین ۳,۰۶ و انحراف معیار ۰,۵۵ بالاترین و سلامت

تبیین الگوی حکمرانی خوب در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر تهران)

روان، ایمنی شهر در برابر زلزله، صیانت و حفاظت از باغات، حفاظت از بافت تاریخی شهر، سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان) با متغیرهای مؤلفه حکمرانی خوب (مشارکت، پاسخگویی، کارایی و اثربخشی، شفافیت، عدالت، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌پذیری و انعطاف‌پذیری) دارای رابطه مستقیم و قوی و در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌باشند.

در بخش تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها نیز جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شده است. به‌منظور نشان دادن همبستگی میان متغیر وابسته و متغیر مستقل از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. همان‌طور که در جدول زیر مشاهده می‌شود میان متغیرهای مؤلفه مدیریت شهری (عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها، کاهش و رفع آلودگی هوا، ترافیک و عبور و مرور

جدول ۲. محاسبه ضریب همبستگی پیرسون

							مؤلفه‌های مدیریت شهری
سلامت اجتماعی	حفاظت از بافت تاریخی	حفاظت از باغات	ایمنی	ترافیک	آلودگی هوا	زیرساخت‌ها	مؤلفه‌های حکمرانی شهری
۰,۴۹۱	۰,۴۸۲	۰,۵۳۸	۰,۵۴	۰,۶۷۵	۰,۶۵۶	۰,۴۸۲	مشارکت
Person correlation							
Sig							
N							
۰,۵۴۵	۰,۵۷۸	۰,۶	۰,۶۳۵	۰,۶۴۶	۰,۶۳۷	۰,۶۶۵	پاسخگویی
Person correlation							
Sig							
N							
۰,۴۹۸	۰,۴۹۲	۰,۴۹۹	۰,۶۰۸	۰,۶۵۵	۰,۶۳۷	۰,۶۵۶	کارایی و اثربخشی
Person correlation							
Sig							
N							
۰,۵۷۹	۰,۵۸۷	۰,۶۱۵	۰,۷	۰,۶۵۵	۰,۶۴۶	۰,۶۷۵	شفافیت
Person correlation							
Sig							
N							
۰,۵۷۵	۰,۶۱۸	۰,۶۳۲	۰,۷	۰,۶۰۸	۰,۶۳۵	۰,۵۴	عدالت
Person correlation							
Sig							
N							
۰,۷۴	۰,۷۸۲	۰,۶۳۲	۰,۶۱۵	۰,۴۹۹	۰,۶	۰,۵۳۸	قانونمندی
Person correlation							
Sig							

							مؤلفه‌های مدیریت شهری
سلامت اجتماعی	حفاظت از بافت تاریخی	حفاظت از باغات	ایمنی	ترافیک	آلودگی هوا	زیرساخت‌ها	مؤلفه‌های حکمرانی شهری
۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	N
۰,۷۸۱	۰,۷۸۲	۰,۶۱۸	۰,۵۸۷	۰,۴۹۲	۰,۵۷۸	۰,۴۸۲	Person correlation
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	Sig
۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	N
۰,۷۸۱	۰,۷۴	۰,۵۷۵	۰,۵۷۹	۰,۴۹۸	۰,۵۴۵	۰,۴۹۱	Person correlation
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	Sig
۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	N
۰,۷۵۹	۰,۷۱۴	۰,۵۶۶	۰,۵۴۴	۰,۴۹۹	۰,۵۴	۰,۴۹۵	Person correlation
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	Sig
۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	۱۱۰	N

a: Dependent Variable: good governance

b: All requested variable entered

مطابق جدول فوق با توجه به اینکه p -value کلیه متغیرها کوچک‌تر از ۰,۰۵ است بنابراین تمامی متغیرهای وابسته مدیریت شهری رابطه معناداری با مؤلفه‌های متغیر مستقل حکمرانی خوب دارند یعنی با افزایش توجه به حکمرانی خوب، مؤلفه‌های مدیریت شهری تقویت می‌شوند و ازاین‌رو فرضیه اصلی پژوهش و فرضیات فرعی پژوهش مورد تأیید است. به‌منظور پیش‌بینی تغییرات متغیر حکمرانی خوب بر مدیریت شهری از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

تبیین الگوی حکمرانی خوب در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر تهران)

جدول ۳. محاسبه رگرسیون چند متغیره

Model	Variables Entered	Variables removed	Method
۱	کاهش و رفع آلودگی هوا ترافیک، عبور و مرور روان عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها ایمنی شهر در برابر زمین‌لرزه و حوادث غیرمترقبه صیانت و حفاظت از باغات و توسعه فضای سبز حفاظت از بافت تاریخی شهر سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان	.	Enter

جدول ۴. محاسبه آزمون R

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the estimate
۱	۰,۹۳۵	۰,۸۷۳	۰,۸۷۲	۱,۹۶۲۱۵

در بررسی روابط رگرسیون و علی میان متغیرهای تحقیق با روش enter یا هم‌زمان مشخص گردید که ۷ متغیر عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها، کاهش و رفع آلودگی هوا، ترافیک و عبور و مرور روان، ایمنی شهر در برابر زلزله، صیانت و حفاظت از باغات، حفاظت از بافت تاریخی شهر، سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان به‌اندازه ۸۷,۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته حکمرانی خوب را تبیین می‌کنند.

جدول ۵. محاسبه آزمون آنووا

Model	Sum of Square	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	۴۴۸۸,۸۸۸	۲	۲۲۴۴,۴۴۴	۵۸۲,۹۶۹	۰,۰۰۰,۰
Residual	۶۵۰,۶۵۴	۱۰۸	۳,۸۵۰		
Total	۵۱۳۹,۵۴۲	۱۰۹			

جدول ۶. محاسبه ضریب بتا

Sig.	t	Standardized Coefficients Beta	Unstandardized Coefficients		Model
			Std. Error	B	
.	۱۲,۶۳۷		۰,۳۳۹	۴,۲۸۸	(Constant)
.	۱۸,۵۱۶	۰,۶۸۹	۰,۱۳۲	۲,۴۳۸	کاهش و رفع آلودگی هوا
.	۱۹,۱۶۴	۰,۶۱۶	۰,۰۹۱	۱,۷۴۸	ترافیک، عبور و مرور روان
.	۱۱,۲۴۹	۰,۴۹۹	۰,۰۴۶	۰,۵۲۲	عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها
.	۶,۹۵۷	۰,۴۸۲	۰,۲۲۳	۱,۵۵۴	ایمنی شهر در برابر زمین‌لرزه و حوادث غیرمترقبه
.	۱۰,۰۹۱	۰,۴۶	۰,۰۴۱	۰,۴۱۶	صیانت و حفاظت از باغات و توسعه فضای سبز
.	۶,۳۹	۰,۳۶۹	۰,۰۵۲	۰,۳۳۱	حفاظت از بافت تاریخی شهر
.	۳,۳۶	۰,۲۱۶	۰,۳۵۸	۱,۲۰۴	سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان

ضریب بتا متغیرهای کاهش و رفع آلودگی هوا، ترافیک و عبور و مرور روان، عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها، ایمنی شهر و فصلنامه مهندسی ترافیک/ سال بیست و یکم/ شماره ۸۴ / بهار ۱۴۰۰

۹. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

وجود چارچوب‌های حکمرانی خوب از الزامات اساسی رشد و توسعه قلمداد می‌شود. حکمرانی خوب به‌عنوان الگوی مطلوب حکومت نقش تسهیل‌کننده و زمینه‌ساز توسعه را در سطح ملی، محلی و شهری ایفا می‌کند و موتور محرکه پیشرفت متعادل، مناسب و هماهنگ اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است از این رو در صورتی که مدیران شهری بخواهند مناسب‌ترین الگوی مدیریت شهری را پیاده‌سازی نمایند می‌بایست مؤلفه‌های حکمرانی خوب را در الگوی خود در نظر داشته باشند. در این مقاله به بررسی مفهوم حکمرانی خوب و اثر شاخص‌های حکمرانی خوب بر مدیریت شهری پرداخته شد؛ و همان‌طور که ملاحظه شد مؤلفه‌های حکمرانی خوب بر بخش‌های مختلف مدیریت شهری اعم از دسترسی به زیرساخت‌ها، کاهش و رفع آلودگی هوا، ترافیک و عبور و مرور روان، ایمنی شهر در برابر زلزله، صیانت و حفاظت از باغات، حفاظت از بافت تاریخی شهر، سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان تأثیر معنی‌داری دارند.

با توجه به اینکه حکمرانی خوب لزوم حرکت جامعه به سمت توسعه است، از این رو پیشنهاد می‌گردد در باب تقویت مؤلفه‌های حکمرانی خوب در شهر تهران اقدامات ۱- توسعه حمل‌ونقل عمومی، پاک، پیاده‌محور و غیر موتوری ۲- اصلاح زیرساخت‌ها، تجهیزات و مبلمان شهری در جهت افزایش عدالت ۳- ارائه گزارش مستمر در مورد عملکرد مسئولین شهری به شهروندان و ذینفعان ۴- بسترسازی برای مشارکت حداکثری شهروندان در فرآیند تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی ۵- بسترسازی برای نظارت هرچه بیشتر شهروندان و توجه به بازخوردهای آن ۶- در دسترس قرار دادن طرح‌های جامع و تفصیلی برای عموم شهروندان ۷- تشکیل جلسات ماهانه توسط شهرداری‌ها و دعوت از صنف‌ها و ارگان‌های مختلف

به ترتیب شدت اثرگذاری ۰,۶۸۹، ۰,۶۱۶، ۰,۴۹۹، ۰,۴۸۲، ۰,۴۶۰، ۰,۳۶۹، ۰,۲۱۶ است.

در نهایت به‌منظور تعیین اولویت اثرگذاری هر یک از شاخص‌های مدیریت شهری بر حکمرانی خوب از آزمون فریدمن استفاده شده است.

جدول ۷. محاسبه آزمون فریدمن

تعداد	مجدور کای	درجات آزادی	سطح معناداری
۱۱۰	۱۵,۰۸	۳	۰,۰۰۲

با توجه به جدول فوق سطح معناداری آزمون فریدمن کمتر از ۰,۰۵ بوده است و لذا فرض صفر رد می‌شود و بنابراین بین میانگین رتبه‌ها اختلاف وجود دارد به این معنی که به لحاظ آماری بین تأثیر مؤلفه‌های حکمرانی خوب بر انواع سیاست‌های مدیریت شهری در مقایسه با یکدیگر تفاوت وجود دارد.

جدول ۸. محاسبه امتیاز شاخص‌ها

میانگین رتبه	گویه
۲,۶۷	ترافیک، عبور و مرور روان
۲,۷۲	کاهش و رفع آلودگی هوا
۲,۵۹	عدالت در دسترسی به زیرساخت‌ها
۲,۵۴	ایمنی شهر در برابر زمین‌لرزه و حوادث غیرمترقبه
۲,۴۳	صیانت و حفاظت از باغات و توسعه فضای سبز
۲,۳۳	حفاظت از بافت تاریخی شهر
۲,۳۰	سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان

جدول فوق بیانگر آن است که میانگین رتبه‌بندی تأثیر مؤلفه‌های حکمرانی خوب بر مدیریت شهری تفاوت زیادی وجود ندارد و اعداد از لحاظ رتبه در جایگاه نزدیک به هم قرار دارند. با این وجود مطابق جدول فوق بیشترین تأثیر بر کاهش و رفع آلودگی هوا و کمترین تأثیر بر سلامت اجتماعی، سبک زندگی و بهداشت روان است.

تبیین الگوی حکمرانی خوب در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر تهران)

- طالبی، ابوتراب، خوشبین، یوسف (۱۳۹۱). «مسئولیت‌پذیری اجتماعی جوانان»، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۵۹، ۲۰۷-۲۴۰.

- فیروزبخت، علی؛ پرهیزگار، علی اکبر (۱۳۹۰). «چشم‌انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایداری شهری»، فصلنامه جغرافیای سرزمین، تهران، شماره ۳۲، ۴۳-۶۶.

- کمیجانی، ا؛ سلاطین، پ. (۱۳۸۹). «بررسی تأثیر کیفیت حکمرانی بر رشد اقتصادی در ایران و کشورهای منتخب همسایه»، پژوهشگر، شماره ۲۰، ۲۷-۴۱.

- یزدانی زازرانی، محمدرضا (۱۳۹۱). «بررسی رابطه مفهومی و تأثیر حکمرانی بر سیاست‌گذاری عمومی»، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، شماره چهارم، ۱۰۹-۱۴۲.

- آدینه وند، علی اصغر؛ علیان، مهدی. (۱۳۹۵). «حکمرانی خوب شهری در ایران: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و معرفه‌ها»، فصلنامه راهبرد، شماره ۸۱، ۳۳۸-۳۰۵.

- پیله‌وری، نازنین؛ (۱۳۹۴). «ارائه الگویی جهت ارزیابی حکمرانی خوب شهری (شهرداری منطقه ۱۰ تهران)»، مجله پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، دوره ۵، شماره ۲۷-۴۸.

- کارگر سامانی، امیر؛ کرد نائیچ، اسداله؛ خداداد حسینی، سیدحمید؛ موسوی شغایی، سیدمسعود؛ (۱۳۹۴). «سنجش حکمرانی خوب شهری برای شهرهای جهانی»، مجله پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، دوره ۱۹، شماره ۱۴۷-۱۶۷.

- دادخواه، هادی؛ زمانیان، غلامرضا؛ دهمرده قلعه نو، نظر؛ (۱۳۹۷). نقش حکمرانی خوب و اقتصاد مقاومتی در توسعه شهری، فصلنامه راهبرد، شماره ۸۷، ۱۴۱-۱۶۲.

- مصوبه شماره ۲۴۲۳ مورخ ۹۶/۱۲/۰۸ شورای محترم اسلامی شهر تهران تحت عنوان «مصوبه سیاست‌ها، راهبردهای اساسی، اولویت‌ها و مسائل کلیدی، الزامات، ویژگی‌ها و رویکردهای تدوین برنامه پنج‌ساله سوم توسعه شهر تهران و برنامه راهبردی، عملیاتی شهرداری تهران (۱۳۹۸-۱۴۰۲)»

شهری برای هماهنگی بیشتر از سوی مدیریت شهری صورت پذیرد.

۱۰. پی‌نوشت‌ها

1. Public Expenditure Management (PEM)

۱۱. مراجع

- انصاری سامانی، حبیب، ابونوری، اسمعیل (۱۳۹۴). «برابری یا انصاف: شواهدی از بازی‌های اقتصاد رفتاری»، فصلنامه اقتصاد اسلامی، شماره ۵۷، ۶۳-۸۶.

- پورعزت، علی اصغر (۱۳۸۹). مبانی مدیریت دولتی، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، چاپ اول، تهران.

- تقوایی، علی اکبر؛ تاجدار، رسول (۱۳۸۸). «درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکرد تحلیلی»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴۵-۵۸.

- حاجی پور، بهمن، نظر پور کاشانی، حامد (۱۳۹۱). برنامه‌ریزی راهبردی و عملکرد: تبیین نقش انعطاف‌پذیری (مطالعه موردی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار)، مجله بهبود مدیریت، شماره ۱۷، ۱۵۹-۱۷۸.

- دانایی‌فرد، حسین؛ باباشاهی. جبار؛ آذر، عادل؛ کردنائیچ، اسداله... (۱۳۹۱). «تحول در رفاه ملی: آیا حکمرانی خوب نقش مهمی ایفا می‌کند؟»، پژوهش‌های مدیریت در ایران، دوره ۱۶، شماره ۴، ۴۵-۶۲.

- زیاری، کرامت‌الله، نیکپی، وحید، حسینی، علی، (۱۳۹۱). «سنجش میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری بر اساس الگوی حکمرانی خوب شهری، (مطالعه موردی: شهر یاسوج)» فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۱، ۶۹-۸۶.

- سردارنیا، خلیل‌اله (۱۳۹۱). «شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در چارچوب نظریه سیستمی»، مجموعه مقالات همایش علمی حکمروایی خوب شهری، جلد اول، تهران: تپسا.

فصلنامه مهندسی ترافیک / سال بیست و یکم / شماره ۸۴ / بهار ۱۴۰۰

- Development Policy Review, Vol.25, No.5, September, pp. 531-552.
- Graham, John Amos (2011), Bruce and Time Plumptre Principles for Good Governance in the 21st Century, Policy Brief No.15 August 2003.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2007), Governance matters VI: aggregate and individual governance indicators, 1996-2006.
- Malcolm, H., & Evans, A. (2003), A Review of Experience in Implementing Medium Term Expenditure Frameworks in a PRSP Context: A Synthesis of Eight Country Studies. London: Department for International Development (DFID) UGTI.K.
- Rajkumar, A. S., & Swaroop, V. (2008), Public spending and outcomes: Does governance matter. Journal of Development Economics, 86.
- Singh, N. (2014), Decentralization and legal empowerment. In Decentralizing governance. Emerging concepts and practices, ed. G. Shabbir Cheema and Dennis A. Rondinelli, 229-241. Washington DC: Brookings Institution Press.
- UN-HABITAT (2002), The global campaign on Urban Governance. www.unhabitat.org
- UN-HABITAT (2004). Urban Governance Index. Retrieved from <http://www.unhabitat.org>
- UN-HABITAT(2006), The urban governance index: a tool of the quality of urban governance, Beirut, P.1.
- World Bank, World Bank Institute, Global Programs Division, and Development Research Group.